

УДК 140.8:39:316.42

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2025.63.20>

СУЧАСНА ТЮРКСЬКА ФІЛОСОФІЯ: ВИКЛИКИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ПОШУК АВТЕНТИЧНОСТІ

Агнесса Пашинська

*Київський університет права Національної академії наук України,
кафедра загальнотеоретичних правових і соціально-гуманітарних дисциплін
вул. Академіка Доброхотова, 7А, 03142, м. Київ, Україна
<https://orcid.org/0000-0001-5181-3704>*

Статтю присвячено дослідженню сучасної тюркської філософії як феномену, що формується на перетині традиції та глобалізації. Розкрито філософські засади тюркської духовності, які сягають тенгріанства та вчень класичних мислителів аль-Фарабі, Юсуфа Баласагуні й Ахмета Ясаві. Показано, як ідеї гармонії, морального служіння та духовного самопізнання утворили цілісну парадигму тюркського світогляду, що поєднує метафізичний, етичний і політичний виміри. Зазначено, що у філософії аль-Фарабі закладено модель держави як етичної спільноти, у Баласагуні – ідею гармонії мудрості та справедливості, а в Ясаві – духовний ідеал єдності людини з Абсолютом.

У статті виокремлено чотири ключові напрями розвитку сучасної тюркської філософії: філософію єдності та інтеграції тюркських народів (А. Сейдімбек, Б. Молдобасєв, Ф. Велієв); осмислення модерності й автентичності в глобальному світі (А. Рзасва, Х. Кахраман, І. Калін); розвиток традиції та духовності в сучасних інтерпретаціях класиків (А. Ахметов, Г. Сімуканова); політичну філософію тюркського світу та концепцію моральної дипломатії (А. Давутоглу, Ф. Махмедов). Підкреслено, що ці напрями утворюють цілісну систему мислення, у якій поєднуються ідеї духовної єдності, моральної відповідальності, культурної стійкості та цивілізаційної солідарності.

Розкрито також роль Організації тюркських держав як інституційного простору, де філософія єдності набуває практичного виміру. У стратегічних документах *Turkic World Vision – 2040*, *Strategy 2022–2026* і *Budapest Declaration* інтеграція подається не лише як політична чи економічна мета, а і як морально-ціннісний проєкт, спрямований на гармонізацію духовних та культурних принципів. Авторка підкреслює, що тюркська філософія сьогодні постає як самостійна цивілізаційна модель, яка поєднує традицію та модерність, мораль і політику, формуючи власну відповідь на виклики глобалізації.

Для України вивчення сучасної тюркської філософії має особливе значення в контексті пошуку автентичної культурної ідентичності, розвитку гуманітарної дипломатії та розбудови партнерства з тюркськими державами. Аналіз цього досвіду сприяє глибшому розумінню ролі духовних цінностей і філософії діалогу в побудові стабільного та морально відповідального суспільства.

Ключові слова: тюркська філософія, глобалізація, автентичність, моральна дипломатія, цивілізаційна єдність, культурна ідентичність, Організація тюркських держав.

Постановка проблеми. Питання про існування тюркської філософії як окремої інтелектуальної традиції постає в сучасній гуманітаристиці з особливою гостротою. Одні дослідники розглядають її як сукупність культурно-історичних практик і світоглядних настанов, інші – як цілісний феномен, що має власні методологічні засади та концепти. Тюркські народи, які протягом століть взаємодіяли з різними цивілізаційними центрами – ісламським Сходом, християнським Заходом, радянським модернізмом, – сформували багатшарову систему ідей: від космології тенгріанства та етики «Кутадгу біліг» Юсуфа Баласагуні до суфійської містики Ахмета Ясаві й гуманістичних образів Юнуса Емре. Ці «архетипи думки» й сьогодні визначають інтелектуальні пошуки тюркських націй.

Актуальність теми зумовлена тим, що глобалізаційні процеси, з одного боку, надають тюркським країнам широкі можливості для діалогу та інтеграції у світовий науково-філософський простір, а з іншого – становлять загрозу культурної уніфікації та асиміляції. Домінування західних парадигм модерності й постмодерну, секуляризація академічних практик, тиск технонаукової раціональності ставлять перед інтелектуалами Туреччини, Азербайджану, Казахстану, Киргизстану й Узбекистану питання про те, як поєднати модернізаційні виклики з потребою зберегти власну духовно-культурну основу.

Для України ця тема має особливе значення. По-перше, українська тюркологія має глибокі традиції, започатковані ще в працях Агатангела Кримського та продовжені сучасними науковцями. По-друге, геополітичний контекст вимагає активізації культурного діалогу з тюркським світом – передусім із Туреччиною та Азербайджаном, які є стратегічними партнерами України. Вивчення досвіду збереження та оновлення автентичності в тюркських країнах дає змогу глибше осмислити й українські стратегії культурної стійкості в умовах глобалізації та воєнних викликів.

Аналіз досліджень і публікацій. В українській гуманітаристиці проблематика тюркського світу розроблялася переважно в культурологічному та історичному вимірах. С. Сорокін та Н. Пророченко зазначають, що «етнолінгвістичний, соціополітичний та культурний вплив тюркських народів на історичний процес у Євразії загалом і в Україні зокрема, є важливим напрямом сучасних гуманітарних досліджень» [1, с. 155]. Водночас вони визнають, що філософський аналіз цієї теми залишається недостатньо розробленим.

Н. Білокопитова ввела поняття «тюркської соціальності», розглядаючи його як об'єднувальну філософію спільного буття, яка забезпечувала історичну інтеграцію тюркських народів [2]. Хоча це дослідження має філософську спрямованість, воно радше окреслює соціокультурний контекст, ніж формує концептуальне підґрунтя сучасної тюркської філософії.

Ф. Велієв у своїй статті пропонує філософський аналіз тюркських світоглядних настанов, стверджуючи, що саме традиційні цінності становлять основу духовного простору азербайджанського етносу [3]. Він наголошує, що «тюркський вплив на світоглядні настанови азербайджанців зумовив вторинність прагматичних цінностей, первинними були такі цінності, як сім'я, віра, справедливість, любов до Батьківщини» [3, с. 11]. Водночас дослідник застерігає, що «нині можна констатувати посилення вестернізації, чому сприяє глобалізація та нові комунікаційні технології» [3, с. 11], що ставить під виклик збереження цієї ціннісної основи.

У міжнародному контексті Е. Тюрксой (Джавадханли) порушує проблему того, що глобалізація спричиняє культурно-релігійну уніфікацію, яка може призвести до втрати самобутності тюркських народів [4]. Він зазначає, що молоде покоління дедалі більше відходить від національних традицій, культури, музики та фольклору, дотримуючись моди, що приходить із Заходу [4]. У цьому сенсі він застерігає, що традиційні цінності, які формують основу тюркської філософії (світоглядні засади, колективізм, духовність), можуть бути зруйновані не стільки зовнішнім тиском, скільки через пасивне прийняття чужих культурних моделей як норм.

Ф. Махмедов аналізує геополітичну ідентичність Азербайджану, показуючи її багаторівневість і залежність від зовнішніх чинників [5]. Хоча ці праці мають радше культурно-політичний характер, вони створюють основу для подальшого філософського аналізу.

Загалом, наявні дослідження демонструють інтерес до тюркської проблематики, але часто залишаються фрагментарними. Вони описують культурні чи політичні аспекти, однак рідко формулюють системне бачення сучасної тюркської філософії. Саме цю прогалину й покликано заповнити наше дослідження.

Мета статті – філософсько осмислити процеси формування сучасної тюркської філософії в умовах глобалізації та пошуку автентичності.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні тюркські держави активно формують спільний інтелектуальний і стратегічний простір, що підтверджує ухвалення у 2021 році документа «Turkic World Vision – 2040» – першого комплексного стратегічного бачення майбутнього тюркського світу. Документ окреслює головні напрями розвитку Організації тюркських держав: політичну та безпекову співпрацю, економічну інтеграцію, культурно-гуманітарні зв'язки й партнерство з міжнародними інституціями. В його основі – ідея формування «резильєнтного» суспільства, здатного зберігати ідентичність, адаптуватися до глобальних викликів і впроваджувати принципи доброго врядування, інновацій та культурної єдності.

Як наголошує турецька дослідниця Пеліна Мусабай Баки, ухвалений документ є «динамічним, адаптивним і трансформаційним підходом до тюркської співпраці, що відповідає реаліям, які постають перед Організацією тюркських держав» [6, с. 47]. Вона підкреслює, що «Turkic World Vision – 2040» не обмежується політичними деклараціями, а пропонує довгострокову модель розвитку, засновану на поєднанні інституційної стабільності, екологічної свідомості, цифрових технологій, культурної єдності та людського потенціалу.

Отже, цей документ демонструє прагнення тюркських народів до створення спільної цивілізаційної системи мислення, що виходить за межі національних традицій. Ідеї взаємної підтримки, адаптації, гармонії з природою і духовної стійкості, відображені в «Turkic World Vision – 2040», становлять основу не лише політичного, а й філософського виміру сучасного тюркського світу.

Після ухвалення «Turkic World Vision – 2040» тюркські держави послідовно розвивають це бачення, формуючи спільний інтелектуальний і ціннісний простір. Подальші документи Організації тюркських держав (далі –ОТД) не лише конкретизують напрями співпраці, а й демонструють формування єдиної філософії розвитку, заснованої на ідеях єдності, стійкості та духовного братерства.

Так, у Стратегії ОТД на 2022–2026 роки наголошується, що мета організації – «забезпечити сталий розвиток, добробут і благополуччя тюркських народів через солідарність, взаємну підтримку та узгоджені дії в політичній, економічній і культурній сферах» [7]. Цей фрагмент свідчить, що основою інтеграційного процесу є не лише політичні чи економічні інтереси, а й спільна система цінностей, орієнтована на гармонійний розвиток і моральну взаємопідтримку.

Етичний вимір тюркської співпраці чітко проявляється й у документі «Turkic Green Vision», де зазначено: «Нашою спільною метою є створення екологічно відповідальної тюркської спільноти, яка захищає природу та забезпечує міжпоколінну справедливість» [8].

У цьому формулюванні простежується не лише екологічна, а й філософсько-антропологічна позиція, що розглядає людину як морального суб'єкта, відповідального перед природою і майбутніми поколіннями.

Філософію цивілізаційної єдності тюркського світу чітко закріплено в Будапештській декларації 2025 року, де лідери держав проголосили: «Ми підтверджуємо свою відданість Хартії тюркського світу та спільній історичній, культурній і моральній спадщині, яка об'єднує наші народи» [9]. Ця заява означає перехід від політичної до духовно-філософської парадигми єдності – від координації інтересів до усвідомлення спільного світогляду, заснованого на солідарності, повазі до традиції та спільному баченні майбутнього.

Отже, послідовність ухвалених документів – Turkic World Vision – 2040, Strategy 2022–2026, Turkic Green Vision та Budapest Declaration – демонструє еволюцію тюркської

інтеграції від політичної співпраці до єдиної філософії співбуття, у якій поєднано принципи резильєнтності, екологічної етики, духовної спільності й культурної автономії. Це підтверджує доцільність осмислення не філософії окремої тюркської країни, а тюркської філософії як цілісного цивілізаційного феномену, що формує власну відповідь на виклики глобалізації.

Глобалізація поставила тюркський світ перед екзистенційним випробуванням – вибором між універсалізмом західної раціональності та автентичністю власної духовної традиції. У цьому контексті тюркська філософія постає як спроба зберегти ідентичність у межах цивілізаційної полісистеми, де глобальний центр формує «норми істинності», а периферія змушена доводити свою суб'єктність.

Як слушно зауважує Х. Коул, «утопічна ідея повного секулярного модернізму в Туреччині завжди стикалася з реальною силою релігійної спадщини» [10]. Ця теза виявляє сутність тюркського парадоксу модерності: спроба впровадити раціоналістичну модель розвитку неминуче натикається на метафізичну глибину ісламського світогляду, де істина мислиться не лише як знання, а і як етичне буття в спільноті (*ummah*).

У цьому сенсі феномен, який Коул окреслює як *statist communalism*, тобто «систему, у якій держава організовує не лише індивідів, а й спільноти, керуючи ними як структурними одиницями суспільства» [10], можна осмислити філософськи – як утілення онтології спільноти, що протистоїть атомізму західного лібералізму. Тюркська соціальність не зводиться до індивідуальної автономії; вона ґрунтується на уявленні про людину як частину морального цілого, де зв'язки лояльності та вдячності мають онтологічну вагу.

Пострадянська спадщина в цьому контексті постає не лише як політична, а і як філософська травма – насадження універсалістської логіки «історичного прогресу», яка витіснила питання сенсу, духовності, самовизначення. Сучасна тюркська філософія намагається повернути ці виміри, інтегруючи ісламську етику, суфійське розуміння духовного шляху та категорії відповідальності й справедливості у сучасний дискурс.

Коул слушно підкреслює: «Релігія не зникла з публічного простору, а лише змінила форму – вона стала інструментом державної легітимації» [10]. Філософськи це можна тлумачити як трансформацію сакрального: священне не зникає в секулярному світі, а переходить у нові форми влади, моралі, символічного контролю. Отже, виклик глобалізації полягає не лише в зовнішньому тиску Заходу, а й у внутрішній боротьбі тюркського світу за збереження метафізичної цілісності, що поєднує духовне й соціальне, традицію і модерність.

Як підкреслює К. Молдобаєв, «єдине духовне поле, до якого входили всі тюркські народи, було зумовлене мовною, релігійною, ідеологічною та культурною спільністю, що виникла на основі міжетнічних контактів та взаємодії... Ця духовна спільність знайшла своє конкретне втілення в тенґріанстві (вірі в Тенґрі), спільній для всіх тюркських народів того часу» [11, с. 48]. Саме цей принцип єдності світу, людини й космосу став духовним підґрунтям подальшого розвитку тюркської філософії, що поєднала античну спадщину, ісламське просвітництво та суфійську метафізику.

У працях аль-Фарабі ця єдність набуває раціоналістичного виміру. Він стверджував, що гармонійна держава можлива лише тоді, коли політична структура відповідає божественному порядку: «Місто чеснотне – це те, у якому люди допомагають один одному досягати щастя» [11, с. 54]. Для Фарабі спільнота є втіленням розумного космічного ладу; вона має наслідувати гармонію Всесвіту, у якому всі частини спрямовані до єдиної мети.

Юсуф Баласаґуні у своїй праці *Kutadgu Bilig* продовжує цю лінію через поєднання політичної етики та космічної справедливості. Він писав: «Де закони у силі – там народ у безпеці. У славну годину їхня слава зростає» [11, с. 56]. В іншому місці він проголошував:

«Невіглас сліпий, а світ осяяний очима мудрого» [11, с. 56]. Баласагуні розглядав знання як силу, що робить людину вільною, а суспільство – упорядкованим. За Молдобаєвим, він «був пристрасним прихильником науки й освіти... та переконаним місіонером рівності перед законом» [11, с. 56].

Ахмет Ясаві розкриває філософію єдності в містичному ключі. Його суфійська традиція поєднує духовне вдосконалення з колективною єдністю віри. У *Divan-i Hikmet* він писав: «Хто пізнав себе – пізнав Бога. Хто служить людям – служить Істині» [11, с. 58]. Ця формула перетворює ідею духовного пізнання на соціально-етичний імператив, що вкорінений у тюркській традиції тенгріанського світогляду.

Так, аль-Фарабі, Баласагуні та Ясаві репрезентують три рівні тюркської філософії єдності: раціональний (розум і порядок), етичний (справедливість і закон) та містичний (самопізнання і служіння). В усіх випадках духовна єдність є не лише ідеалом, а й принципом буття, який визначає історичну ідентичність тюркського світу.

Одним із центральних викликів сучасної глобалізації для тюркських держав є пошук рівноваги між відкритістю до світу та збереженням власної духовної ідентичності. Є два базові шляхи до досягнення суспільної згоди – «через аргументативний дискурс або через ціннісну ідентичність» [12, с. 5]. У тюркському контексті саме другий шлях – опора на спільну морально-культурну основу – має глибокі історичні корені та визначає своєрідність філософського мислення.

Сучасні дослідники наголошують, що в сучасному світі «раціональність без аксіологічного підґрунтя втрачає здатність підтримувати стабільний консенсус» [12, с. 7]. Ця теза особливо актуальна для тюркських країн, які формують власну модель комунікативної раціональності, що поєднує аргументованість діалогу з духовною єдністю.

Ідея «сили спільного ціннісного поля» передбачає, що культура і мораль не можуть бути лише тлом суспільних процесів – вони мають ставати «активним стратегічним ресурсом діалогу» [12, с. 8]. Саме ця позиція відображає філософію єдності тюркського світу, де моральна солідарність і духовна спадкоємність розглядаються не як перешкода модернізації, а як її внутрішня умова.

Отже, у контексті сучасної тюркської філософії консенсус постає не як механічна згода чи політична координація, а як результат гармонії раціонального обґрунтування та спільного ціннісного поля, що вкорінене в історичній традиції та цивілізаційному досвіді.

Сучасна тюркська філософія – це не лише відновлення інтелектуальної спадщини минулого, а й формування нового цивілізаційного бачення, яке поєднує духовну глибину традицій і динамізм сучасності. У XXI столітті тюркські мислителі прагнуть не просто відтворити колишні ідеї, а надати їм нового змісту – у контексті глобалізації, постсекулярності та філософії діалогу. Їх об'єднує спільна мета – знайти гармонію між єдністю і відкритістю, між моральною автономією та глобальним співбуттям, між пам'яттю і модерністю. Розглянемо ключові напрями, у яких розгортається ця сучасна філософська традиція:

1. Філософія єдності та інтеграції тюркських народів. Фундаментальним вектором сучасної тюркської думки є ідея цивілізаційної єдності – усвідомлення спільного духовного коду, який поєднує тюркські народи, попри кордони та політичні розбіжності.

Цю ідею найглибше розробили Акселеу Сейдимбек [13], Серік Молдобаєв [14] та Фуад Велієв [3]. Сейдимбек визначає тюркський світ як «єдину моральну спільноту, що ґрунтується на історичній пам'яті та культурній солідарності» [13, с. 343]. Для нього філософія єдності – це не політична декларація, а форма онтологічного буття народу, де кожна культура є «частиною цілого». Молдобаєв поглиблює цю ідею, вводячи поняття «онтології тюркського духу», що втілює здатність культури до духовного самовідтворення.

Він наголошує, що тільки моральна інтеграція народів здатна подолати «наслідки історичного розриву, спричиненого колоніальними ідеологіями» [14, с. 47]. Велієв, розвиваючи гуманістичний складник цього напрямку, підкреслює, що ядром тюркської духовності є етика справедливості та спільного добра. За його словами, «віра, сім'я, справедливість і любов до Батьківщини – це первинні цінності, які формують духовне ядро нації» [3, с. 11]. У цих підходах тюркська єдність постає не як прагматичний союз, а як етико-онтологічна спільність, у якій історія, мова і мораль формують основу спільного світогляду.

2. Модерність і автентичність. Одним із головних викликів для тюркських філософів стала глобалізація, яка вимагає відкритості, але несе ризик втрати культурної самобутності. Цей парадокс осмислюють Роїда Рзаєва [15], Ібрагім Калін [16] та Хасан Булент Кахраман [17] – представники турецької інтелектуальної школи, які шукають шлях до гармонії між модерністю та традицією. Рзаєва вказує, що постмодерна доба створює умови для «ціннісного діалогу, у якому культура може залишатися відкритою, не втрачаючи свого внутрішнього ядра» [15, с. 214]. Вона пропонує концепт постмодерної автентичності, у якій ідентичність – не статична сутність, а процес безперервного морального вибору між універсальним і локальним. Калін розвиває тему онтологічної єдності знання та віри, доводячи, що істина у тюрксько-ісламській філософії не зводиться до раціонального розуміння: «буття є єдиним простором, у якому інтелект, інтуїція і духовність не протистоять одне одному, а утворюють гармонію» [16, с. 58]. Ця теза демонструє, як сучасна тюркська філософія долає дихотомію «світське – релігійне». Кахраман пропонує бачення турецької модерності як «третього шляху» – між західним секуляризмом і традиційним консерватизмом. Він наголошує, що турецька філософія має «створювати власну модель модерності, спираючись на історичну пам'ять і культурну автономію» [17]. Так, ці автори демонструють, що модерність у тюркському світі – це не розрив із минулим, а трансформація традиції у форму діалогу з глобальним світом.

3. Традиція і духовність. Третій напрям – філософія духовного самопізнання, яка спирається на переосмислення спадщини класичних тюркських мислителів Юсуфа Баласагуні та Ахмета Ясаві в сучасному ключі. Їхні етичні концепції сьогодні активно розвивають Абдікерім Ахметов [18] та Гульмира Сімуканова [13]. Ахметов аналізує «Кутадугу біліг» як ранній приклад соціальної філософії відповідального правління, де ідеал справедливого правителя є символом моральної гармонії між владою, народом і космічним законом. Його висновок полягає в тому, що політична влада в тюркській традиції не може бути відокремлена від етичного виміру [18]. Сімуканова, досліджуючи філософію Ясаві, наголошує, що суфійська містика є не лише релігійним, а й антропологічним вченням: вона розглядає людину як істоту, покликану до внутрішньої гармонії, співчуття й духовної зрілості. «Ясаві створює модель етики, у якій самопізнання є формою служіння світові» [13, с. 57]. У сучасному контексті ці підходи виявляють екологічний, етичний і космічний виміри духовності, які можуть стати альтернативою технократичним моделям мислення.

4. Політична філософія тюркського світу. Окремий пласт сучасної тюркської філософії становить політичне осмислення цивілізаційної місії тюркських держав. Цей напрям формують Ахмет Давутоглу [19] та Фуад Махмедов [5]. Давутоглу у своїй праці *Alternative Paradigms* порівнює ісламсько-тюркське та західне бачення політики, вводячи поняття етичної цивілізованості – світопорядку, заснованого на справедливості, взаємоповазі та моральному балансі [19]. Він переконаний, що Туреччина та тюркський світ загалом можуть бути «посередниками між цивілізаціями», формуючи альтернативу західному універсалізму [20]. Махмедов розглядає геополітичну ідентичність Азербайджану як багаторівневу структуру – на перетині Сходу і Заходу, ісламу й секуляризму. На його думку,

«буття між двома цивілізаційними системами» є не слабкістю, а моральним ресурсом діалогу, який може сприяти новому типу міжнародної етики [5]. Так, політична філософія тюркського світу формує проєкт моральної дипломатії, що ґрунтується не на домінації, а на співбутті й відповідальності перед людством.

Висновок. Сучасна тюркська філософія є інтелектуальним простором синтезу, який виникає як відповідь на екзистенційні виклики глобалізації. Вона об'єднує пошук автентичності, прагнення до цивілізаційної єдності, вірність духовній традиції та етичне переосмислення політики.

На відміну від західних моделей модерності, що часто ґрунтуються на атомізмі індивіда та епістемологічному пріоритеті світської раціональності, тюркська філософія пропонує бачення світу, у якому людина є частиною морального цілого, а гармонія між раціональним і духовним знанням є необхідною умовою стійкого розвитку. Це виражається в чотирьох ключових напрямках: утвердженні онтології тюркського духу (Молдобаєв, Сейдимбек), формуванні постмодерної автентичності та «третього шляху» модерності (Калин, Кахраман, Рзаєва-Озтюрк), розвитку етичної антропології, що переосмислює спадщину Баласагуни та Ясаві, та в концепції моральної дипломатії (Давутоглу, Махмедов).

У цьому полягає унікальний внесок тюркської філософії в сучасну гуманітарну думку – створення філософії спільного буття, що поєднує раціональність і духовність, локальність та глобальність, пам'ять і майбутнє. Для України, яка також шукає стратегії культурної стійкості в умовах воєнних викликів, ідея моральної дипломатії може стати ціннісним містком у діалозі з тюркським світом, сприяючи активізації співпраці в межах ОТД.

Список використаної літератури

1. Сорокін С. В., Пророченко Н. О. Українська тюркологія у ХХ – на початку ХХІ ст.: розвиток і основні здобутки. *Проблеми всесвітньої історії*. 2023. Вип. 1(21). С. 154–175.
2. Білокопитова Н. І. Феномен соціальності в тюркському світі: соціально-філософський аналіз : автореф. дис. канд. філос. наук. Житомир : Житомирський державний університет імені Івана Франка, 2021. 24 с.
3. Велієв Ф. Т. О. Тюркська складова світоглядних настанов азербайджанського етносу. *Humanities Studies*. 2021. Вип. 7(84). С. 8–13.
4. Тюрксой Е. Тюркський світ і глобалізація: виклик часу. 2013. URL: <https://www.turantoday.com/2013/09/turk-global.html> (дата звернення: 15.10.2025).
5. Махмедов Ф. Геополітична ідентичність Азербайджану в контексті викликів та перспектив ХХІ століття. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень*. 2019. Вип. 5. С. 112–120.
6. Musabay Baki P. *Turkic World Vision–2040: A step forward for the resilience of Turkic cooperation*. *Perceptions: Journal of International Affairs*. 2022. Vol. 27, Iss. 1. P. 26–52.
7. *Strategy of the Organization of Turkic States 2022–2026*. Organization of Turkic States, 2022. URL: https://www.turkicstates.org/en/strategy-of-the-organization-of-turkic-states-2022-2026_3529.html (дата звернення: 15.10.2025).
8. *Decision on the Turkic Green Vision*. Organization of Turkic States, 2023. URL: https://www.turkicstates.org/u/2_Decision%20on%20the%20Turkic%20Green%20Vision-2-6.pdf (дата звернення: 15.10.2025).
9. *Budapest Declaration of the Informal Summit of the Organization of Turkic States*. Organization of Turkic States, 2025. URL: https://www.turkicstates.org/en/news/budapest-declaration-of-the-informal-summit-of-the-organization-of-turkic-states_2848.html (дата звернення: 15.10.2025).

10. Cole J. What Happened to Democracy in Turkey? Informed Comment. 2023. 02 Aug. URL: <https://www.juancole.com/2023/08/happened-democracy-turkey.html> (дата звернення: 15.10.2025).
11. Moldobayev K. The Turkic Civilization in the Context of History and Globalization. Bishkek : Kyrgyz-Turkish Manas University, 2008. 176 p. URL: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/3797315> (дата звернення: 15.10.2025).
12. Yerzhanova G., Madaliev M., Imanmoldayeva L., Rakhimova N. Consent Strategies: Cultural and Civilizational Paradigms for Communicative Rationality and Axiological Identity. *Philosophies*. 2022. Vol. 7, Iss. 6. P. 129.
13. Simukanova G. S. Professor Akseleu Seydimbek and the Idea of Turkic Integrity. *Bulletin of the Karaganda University. History. Philosophy Series*. 2025. Vol. 1, Iss. 105. P. 342–350.
14. Moldobayev S. The Ontology of the Turkic Spirit. *Kyrgyz National University Journal of Philosophy*. 2021. Vol. 4, Iss. 2. P. 44–52.
15. Rzayeva-Ozturk R. The Challenges of Contemporaneity: Postmodernity and Multiculturalism. Cham : Springer, 2016. 288 p.
16. Kaln İ. Knowledge in Later Islamic Philosophy: Mulla Sadra on Existence, Intellect, and Intuition. Oxford : Oxford University Press, 2010. 272 p.
17. Kahraman H. B. Modernity and Identity in Turkey. Istanbul : Metis, 2014. 352 p.
18. Ahmetov A. Ethical Foundations of Turkic Humanism. Almaty : KazNU Press, 2020. 210 p.
19. Davutoğlu A. Alternative Paradigms: The Impact of Islamic and Western Weltanschauungs on Political Theory. Kuala Lumpur : International Institute of Islamic Thought, 1994. 320 p.
20. Davutoğlu A. Strategic Depth: Turkey's International Position. Istanbul : Küre Yayınları, 2001. 592 p.

MODERN TURKIC PHILOSOPHY: CHALLENGES OF GLOBALIZATION AND THE SEARCH FOR AUTHENTICITY

Ahnessa Pashynska

*Kyiv University of Law of the National Academy of Sciences of Ukraine,
Department of General Theoretical Legal and Socio-Humanitarian Disciplines,
Akademika Dobrokhotova St., 7A, 03142, Kyiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0001-5181-3704>*

The article examines modern Turkic philosophy as a phenomenon shaped at the intersection of tradition and globalization. It reveals the philosophical foundations of Turkic spirituality, rooted in Tengrism and the teachings of classical thinkers such as al-Farabi, Yusuf Balasaguni, and Ahmad Yasawi. The study shows how the ideas of harmony, moral service, and spiritual self-knowledge formed a holistic paradigm of Turkic worldview that unites metaphysical, ethical, and political dimensions. It highlights that al-Farabi's philosophy contains the model of the state as an ethical community, Balasaguni's thought centers on harmony between wisdom and justice, and Yasawi's mysticism affirms the spiritual ideal of human unity with the Absolute.

The article identifies four key directions in the development of modern Turkic philosophy: the philosophy of unity and integration of Turkic peoples (A. Seydimbek, B. Moldobayev, F. Veliyev); the comprehension of modernity and authenticity in the global world (A. Rzayeva, H. Kahraman, I. Kaln); the rethinking of tradition and spirituality in contemporary interpretations of classical thinkers (A. Ahmetov, G. Simukanova); and the political philosophy of the Turkic world and the concept of moral diplomacy (A. Davutoğlu, F. Makhmedov). These directions together form a coherent intellectual system combining the principles of spiritual unity, moral responsibility, cultural resilience, and civilizational solidarity.

The study also explores the role of the Organization of Turkic States as an institutional platform where the philosophy of unity gains a practical dimension. In strategic documents such as Turkic World Vision – 2040, Strategy 2022–2026, and the Budapest Declaration, integration is presented not merely as a political or economic goal but as a moral and axiological project aimed at harmonizing spiritual and cultural principles. The author emphasizes that contemporary Turkic philosophy represents an independent civilizational model that harmonizes tradition and modernity, morality and politics, offering its own response to the challenges of globalization.

For Ukraine, studying contemporary Turkic philosophy is of special importance in the context of seeking authentic cultural identity, strengthening humanitarian diplomacy, and fostering partnerships with Turkic states. This analysis contributes to a deeper understanding of the role of spiritual values and the philosophy of dialogue in building a stable and morally responsible society.

Key words: turkic philosophy, globalization, authenticity, moral diplomacy, civilizational unity, cultural identity, Organization of Turkic States.

Дата першого надходження рукопису до видання: 18.11.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 22.12.2025

Дата публікації: 30.12.2025